

Folkhälsomyndigheten

Hälsan i befolkningen efter pandemin

Anna Bessö

Avdelningschef

Avdelningen för livsvillkor och levnadsvanor, Folkhälsomyndigheten

Vad gör Folkhälsomyndigheten?

Vi tar fram och sprider vetenskapligt grundad kunskap om hur ohälsa kan förebyggas och hälsa främjas

Vi följer hälsoläget och faktorer som påverkar hälsan

Vi lägger särskild vikt vid de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa

Vårt uppdrag

- att stärka och utveckla folkhälsan

Folkhälsomyndigheten

Vad är folkhälsa och jämlikhet i hälsa?

Agenda 2030 - Ingen ska lämnas utanför

Att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation

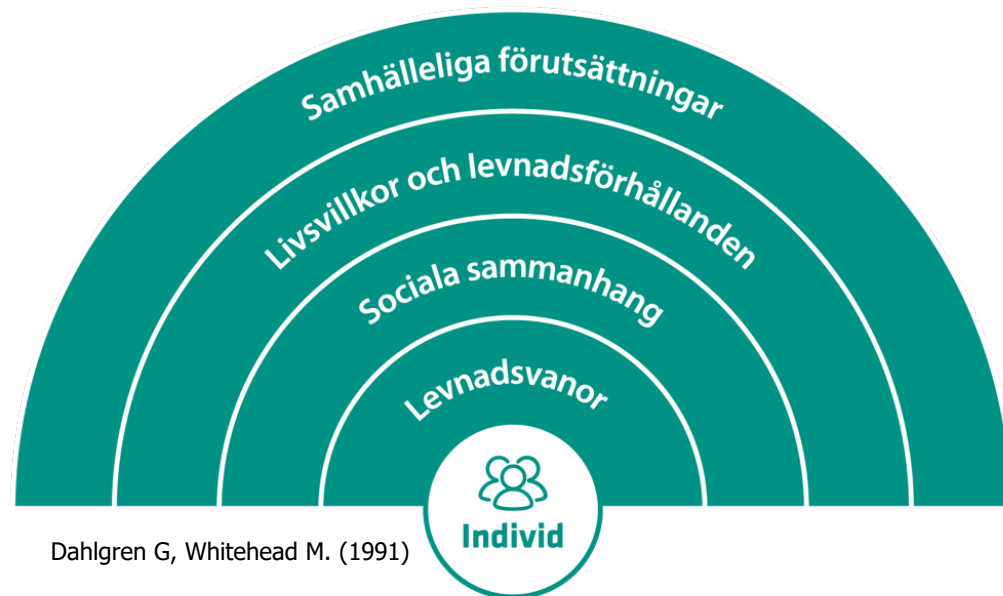
1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Vad är god och jämlik hälsa?

- Alla ska ha samma möjligheter till en god hälsa.
- Ojämlighet i hälsa innebär systematiska skillnader i hälsa mellan grupper

Dahlgren G, Whitehead M. (1991)

Folkhälsomyndigheten

Vad vet vi om folkhälsans utveckling i Sverige?

Folkhälsans utveckling

- Folkhälsan är överlag god och för stora delar av befolkningen utvecklas hälsan positivt.
- Men hälsan är ojämlikt fördelad mellan olika grupper.

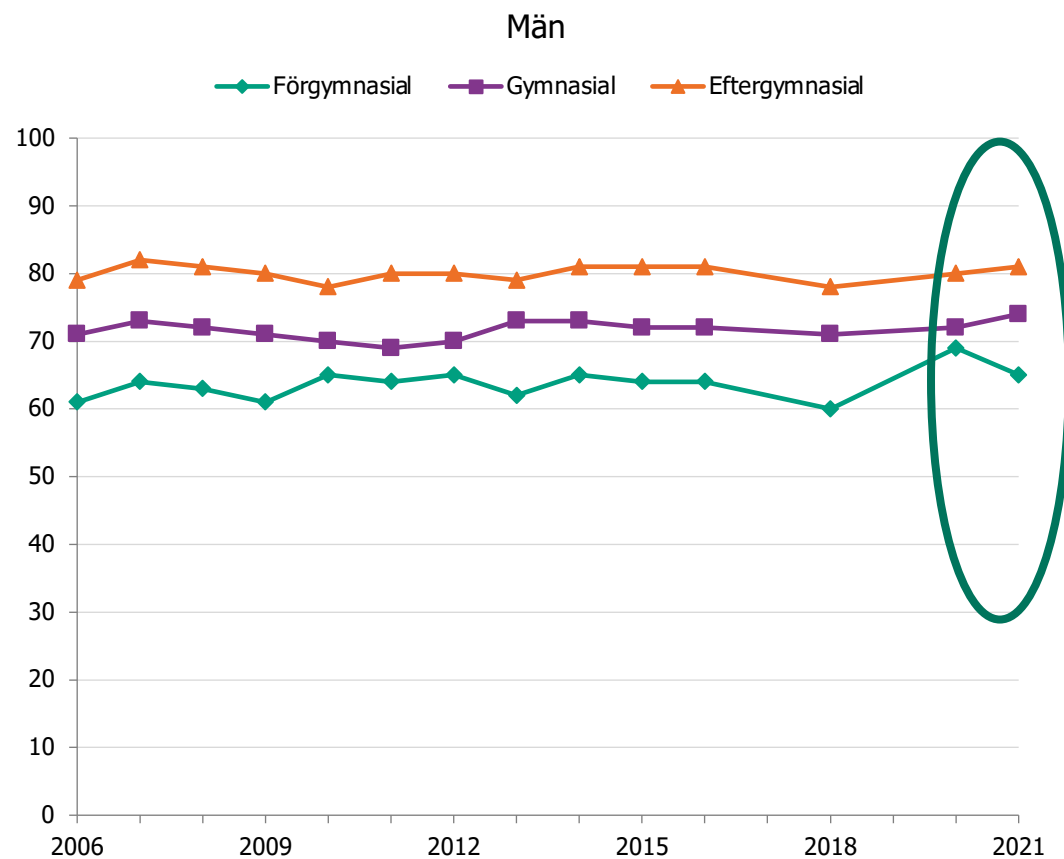
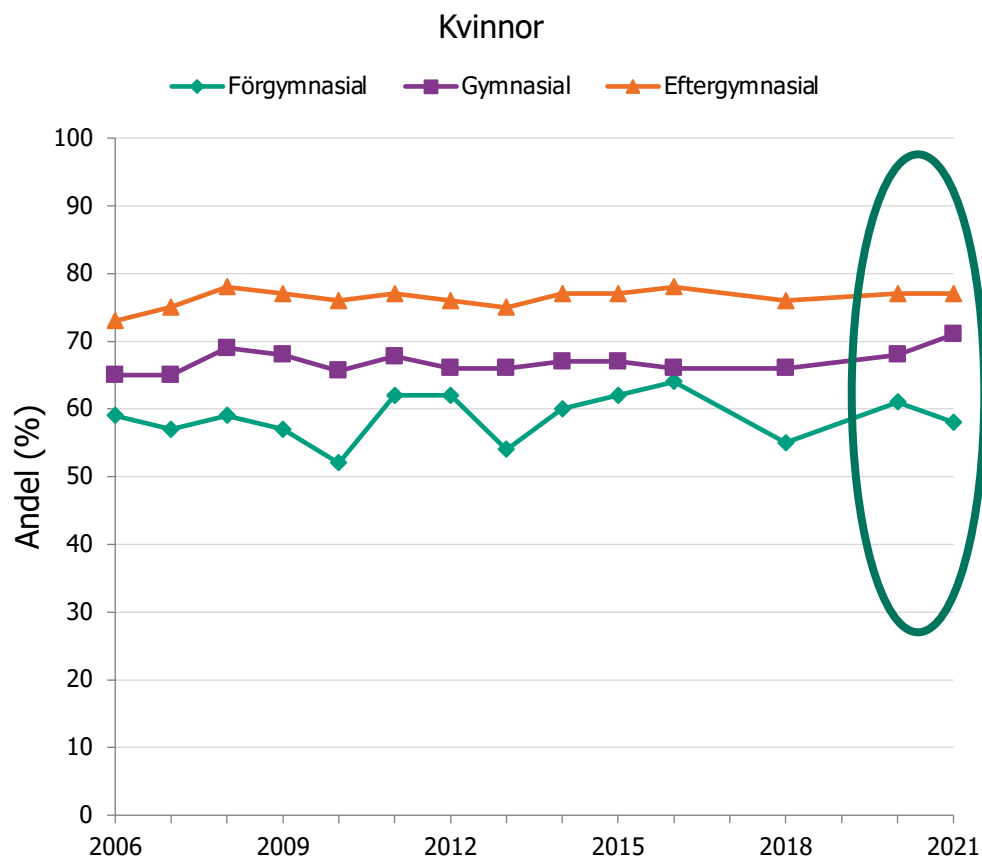

Medellivslängd

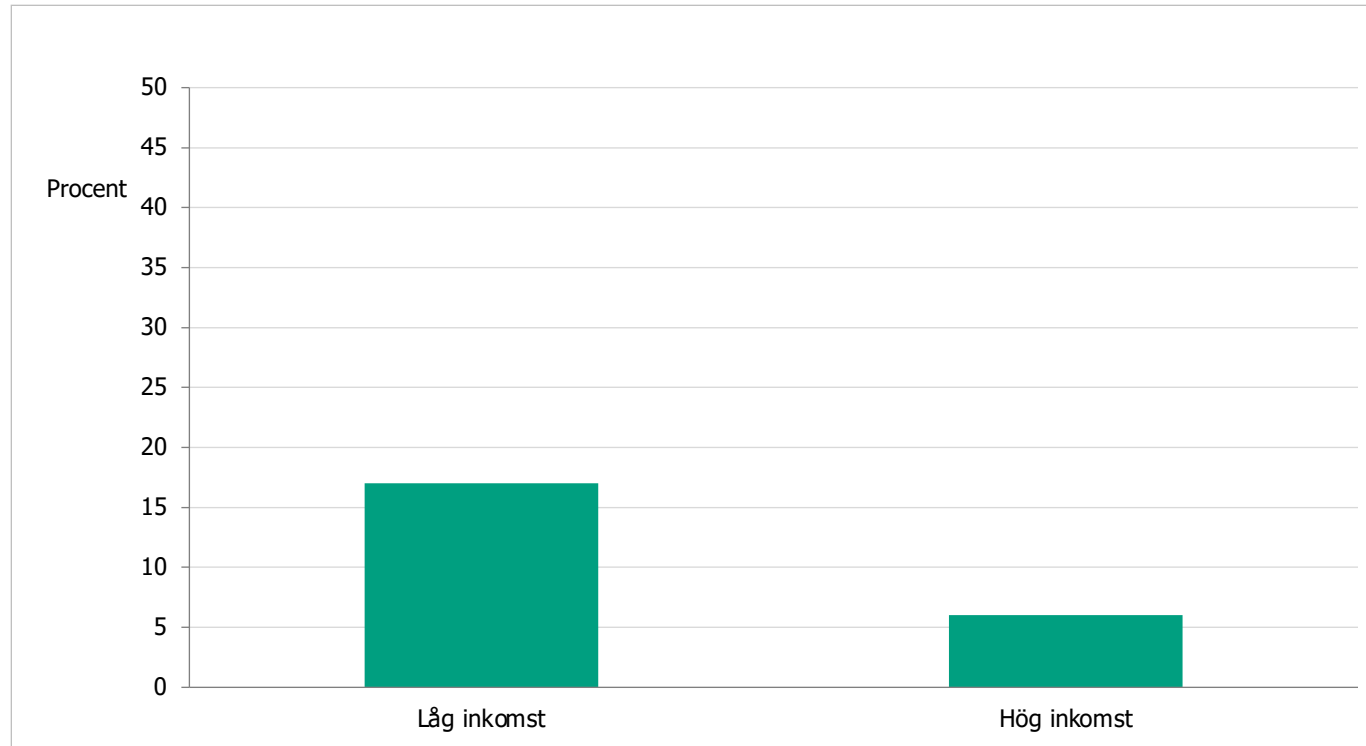
- Medellivslängden har ökat succesivt över tid
- Personer med högst förgymnasial utbildningsnivå har en lägre medellivslängd
- Endast marginell ökning av medellivslängd bland kvinnor i den här gruppen

God självskattad hälsa utifrån utbildningsnivå

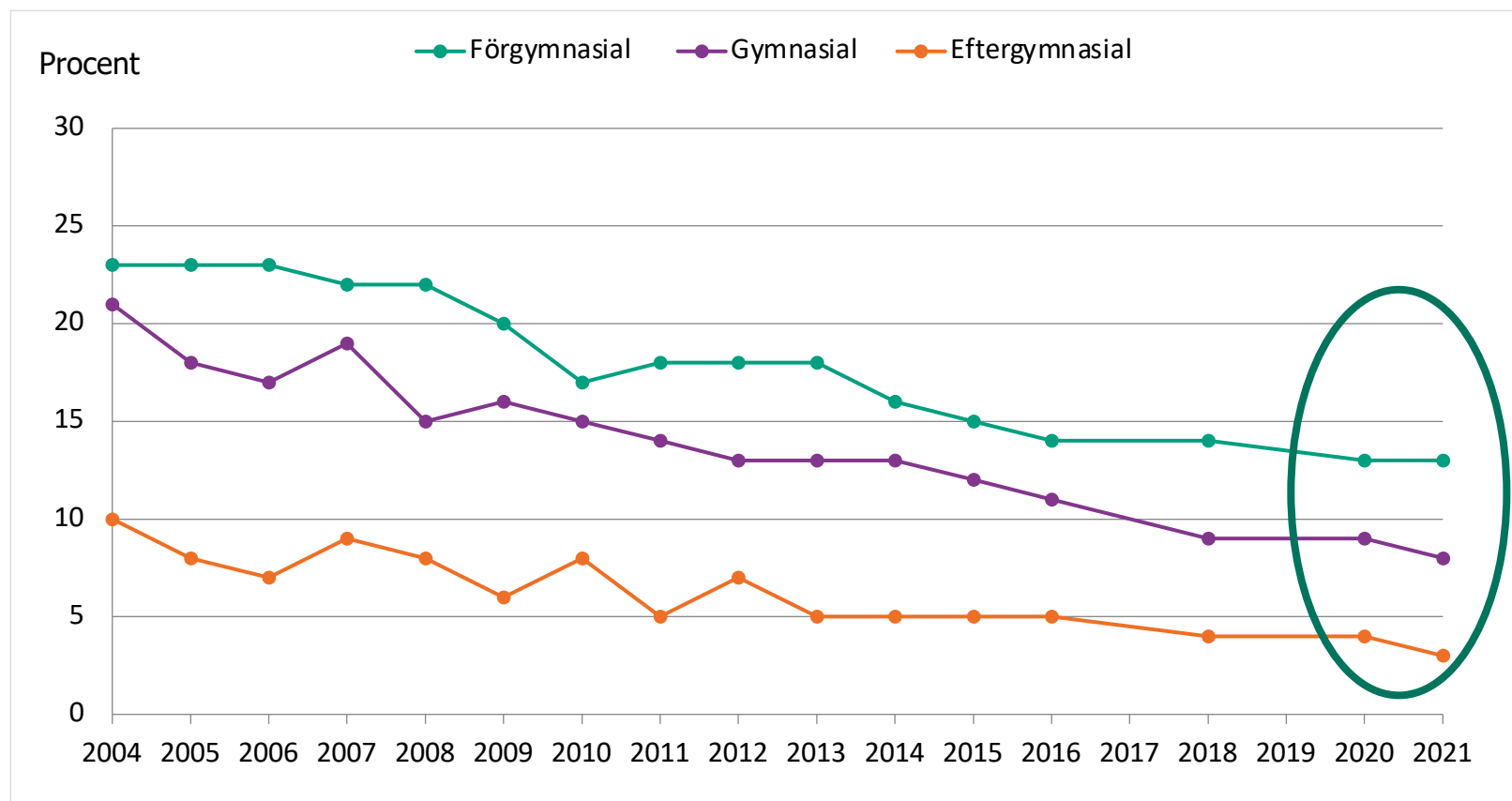
Källa: Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?", Folkhälsomyndigheten.

Psykisk påfrestning är vanligare bland de med låg inkomst

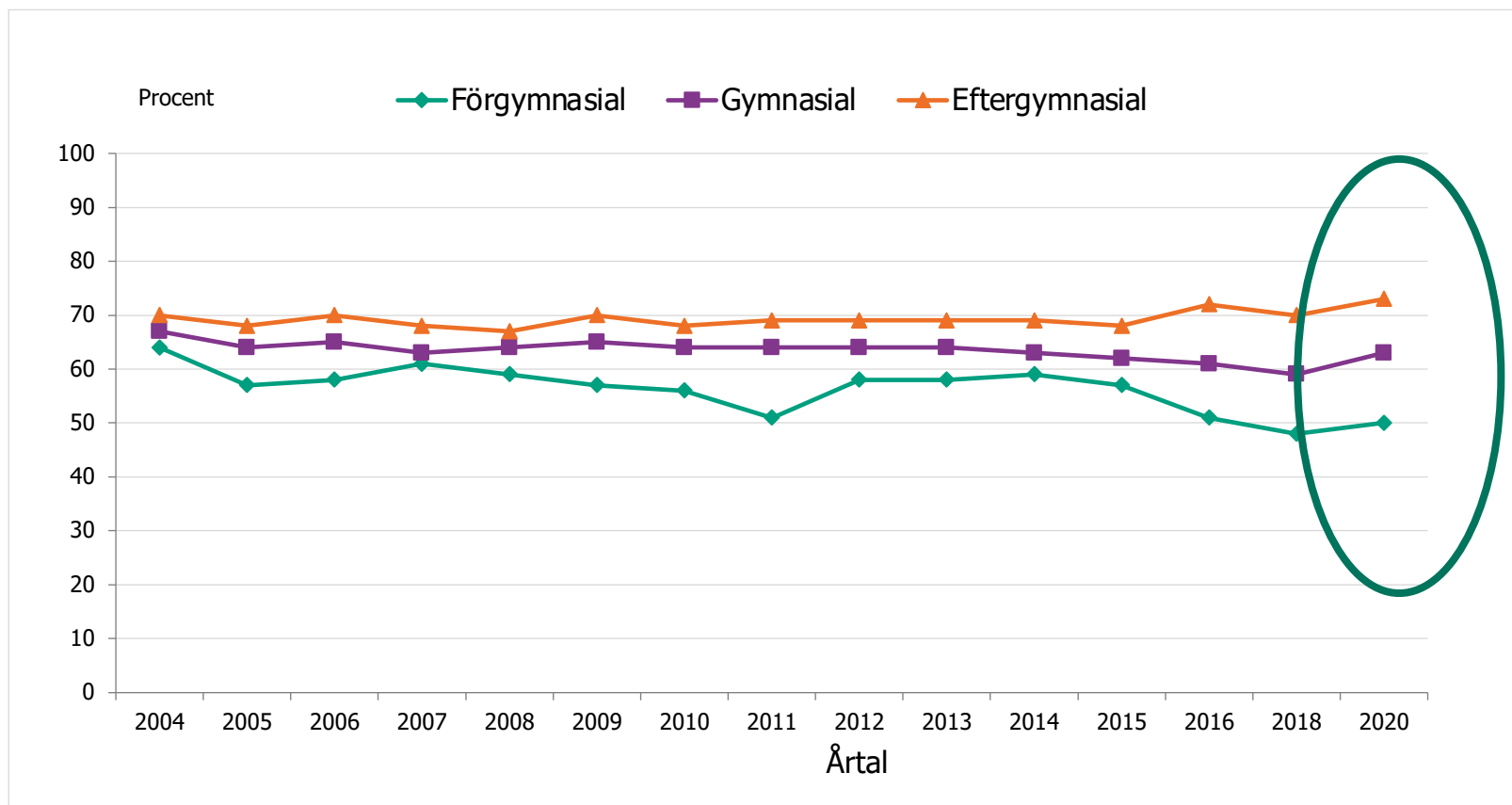
Källa: Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?", Folkhälsomyndigheten.

Skillnader i daglig rökning utifrån utbildning

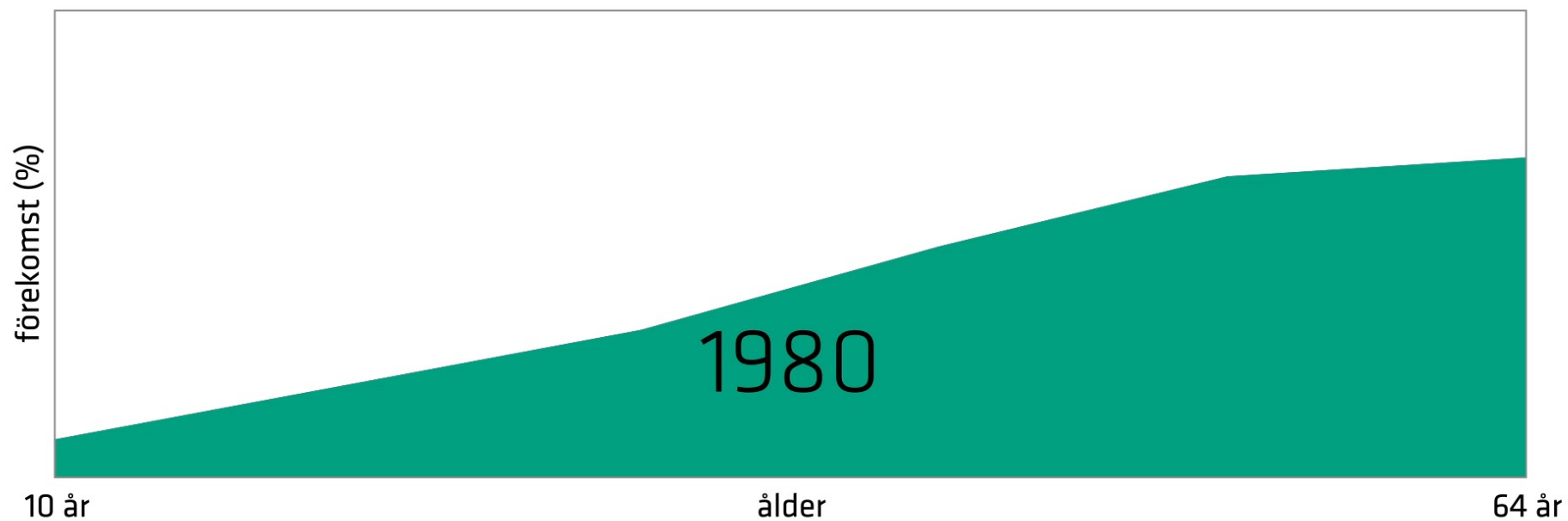
Källa: Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?", Folkhälsomyndigheten.

Skillnader i fysisk aktivitet utifrån utbildning

Källa: Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?", Folkhälsomyndigheten.

Övervikt och fetma – förändring över 40 år

Folkhälsomyndigheten

Konsekvenser av pandemin i olika grupper

Covid-19-pandemin och smittskyddsåtgärder

Besöksförbud SÄBO, distansundervisning, arbeta hemifrån, förbud folksamlingar, reserestriktioner, avstånd restauranger och caféer m.m.

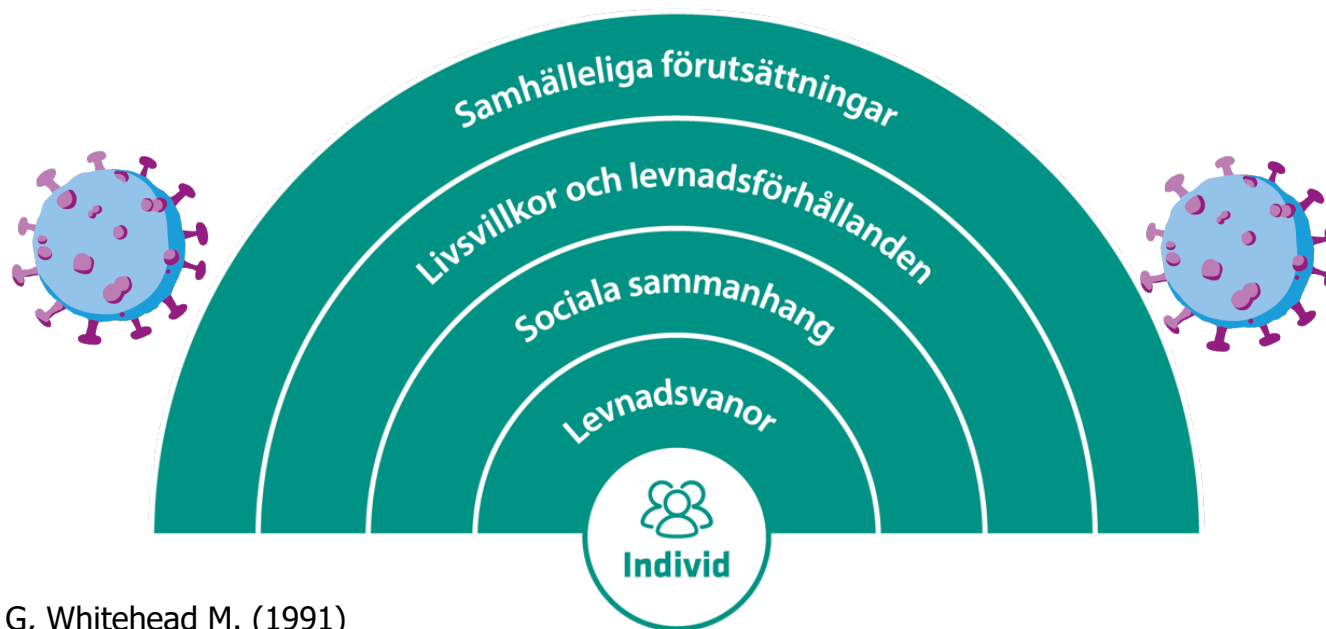

Många aspekter av folkhälsan påverkas under pandemin

Direkt genom sjuklighet och dödlighet i covid-19

Indirekt genom att förutsättningar för hälsa ändras

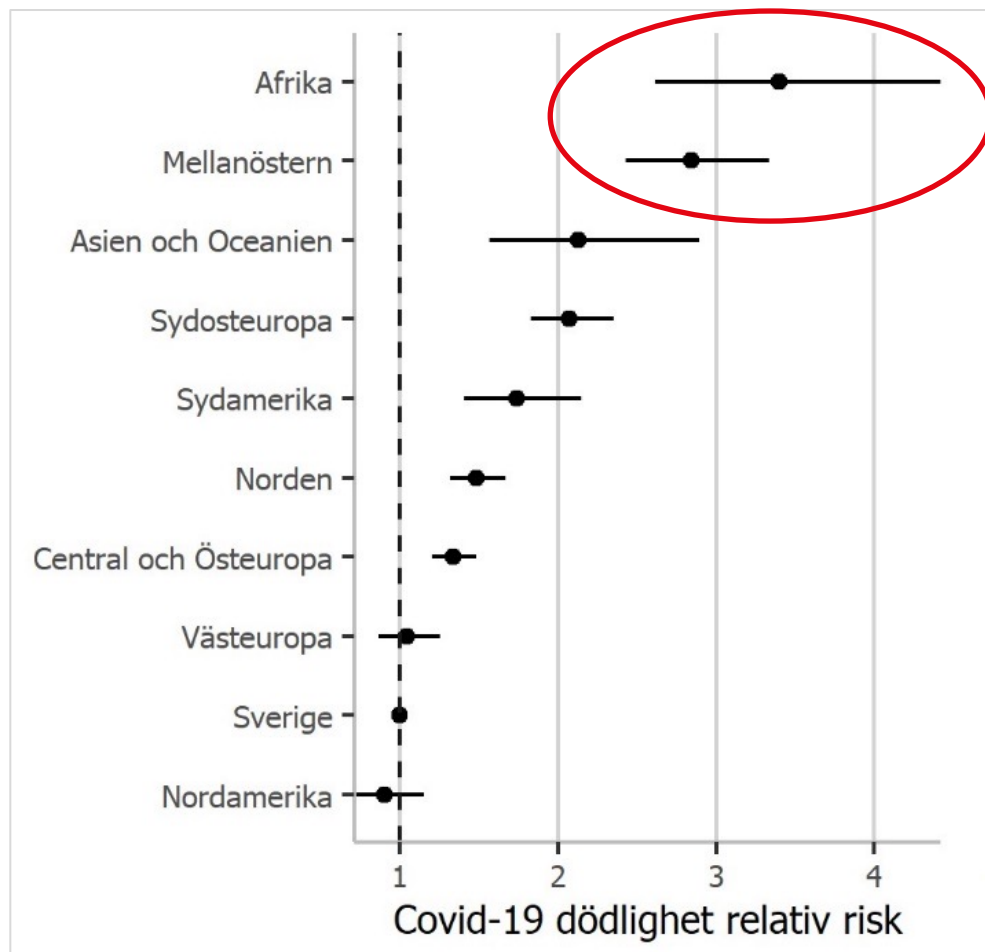
Dahlgren G, Whitehead M. (1991)

Grupper som har drabbats mest av covid-19

- Hög ålder och kroniska sjukdomar påverkar utsatthet i covid-19
- Sjuklighet och dödlighet i covid-19 skiljer sig mellan grupper utifrån t.ex. socioekonomi och födelse-land

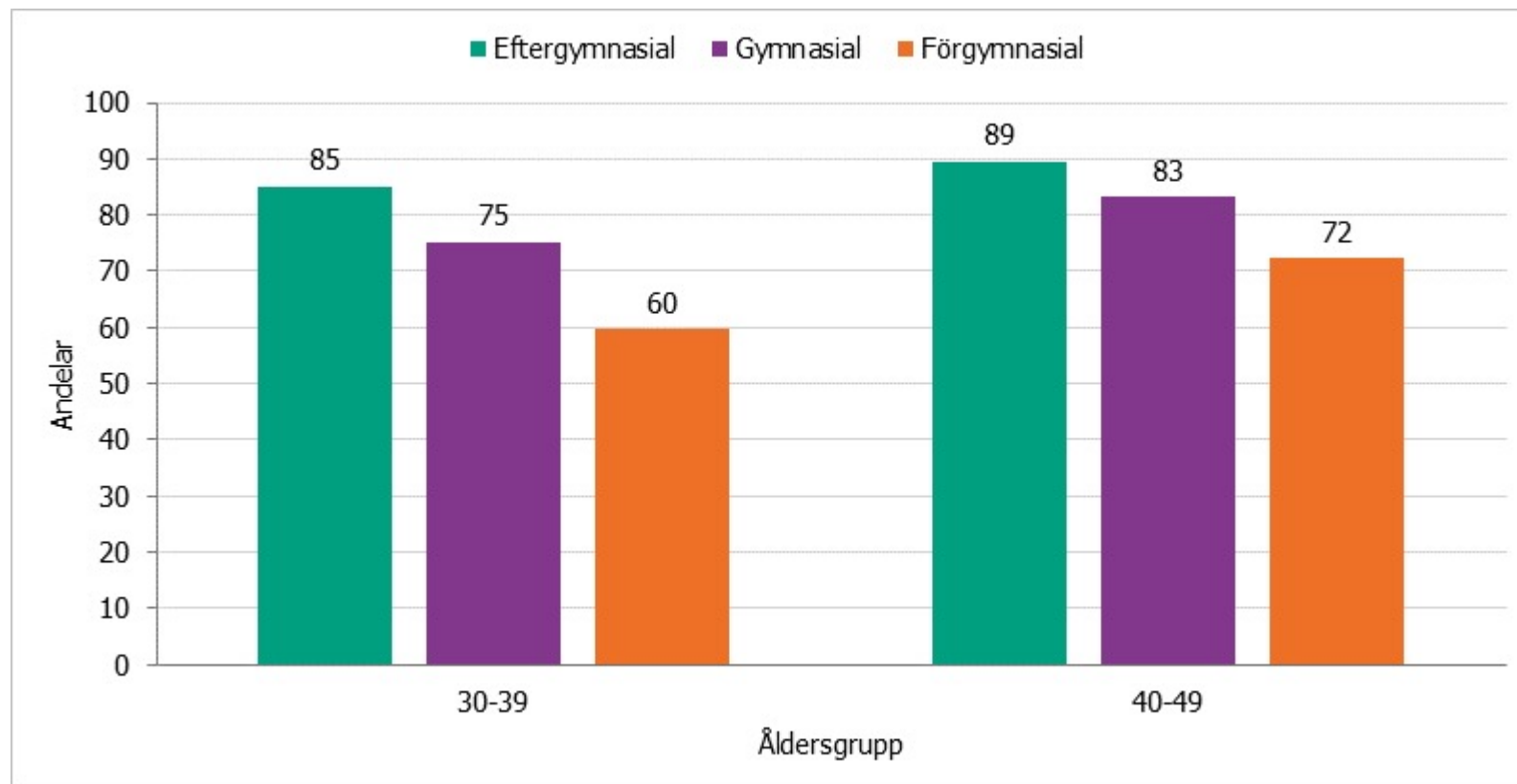

Risken att avlida i covid-19 under första året var större för personer födda utanför Sverige

Källa: Folkhälsomyndigheten

Hög vaccinationstäckning, men skillnader mellan grupper

Källa: Folkhälsomyndigheten

Förändringar i den psykiska hälsan

- Lätta stress- och sömnbesvär ökade
- Personer i riskgrupp uppgav oftare psykiska besvär
- Tecken på att vissa grupper har drabbats hårdare

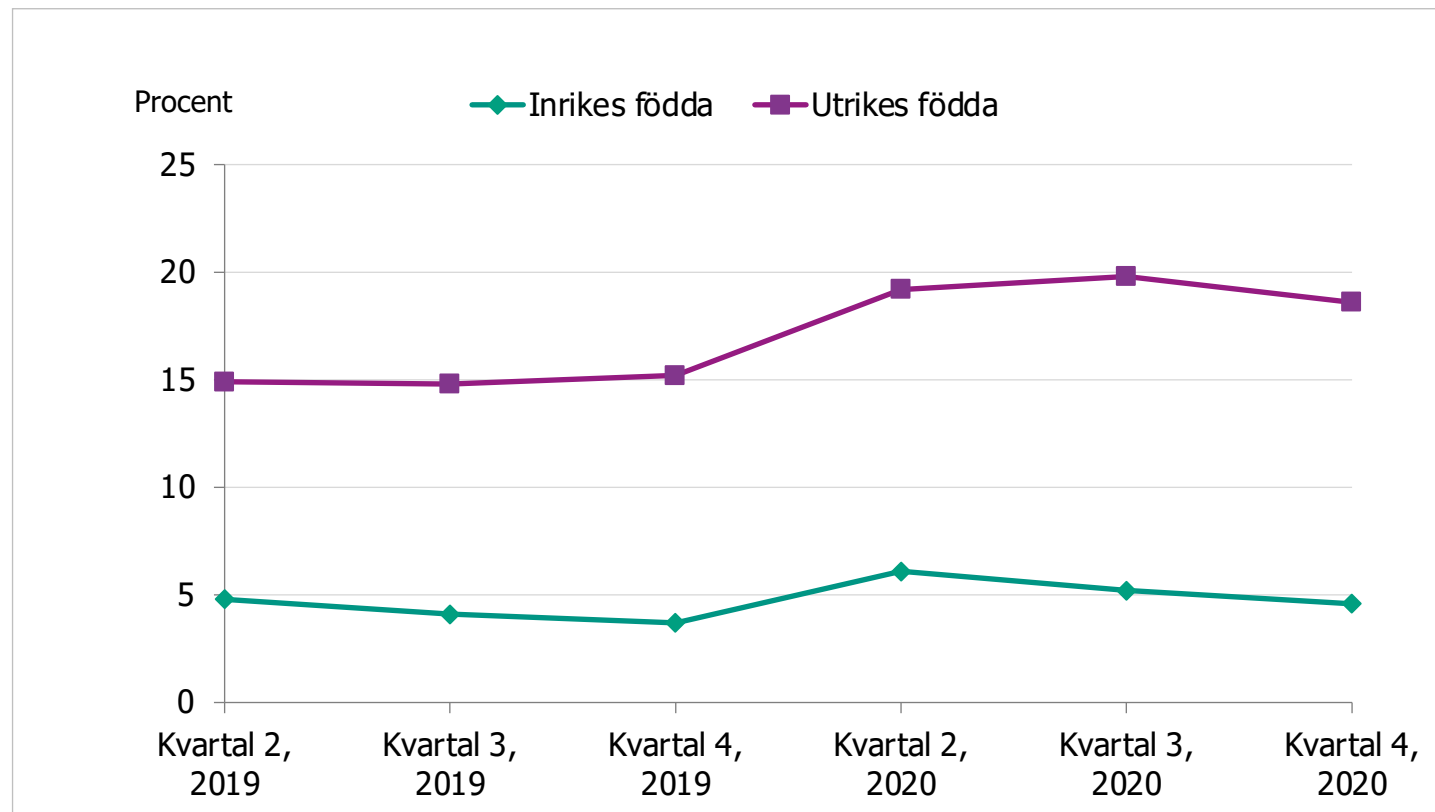
Förändrade levnadsvanor

- Ökat stillasittande och mer sötsaker och snacks, framförallt bland unga
- Mer spelproblem i vissa grupper
- Ökat vistelse i grönområden

Förändrade livsvillkor- arbetslöshet

Arbetslöshet

Vissa grupper har sannolikt påverkats mer

- Nedstängda sociala verksamheter – isolering
- Digitalt utanförskap
- Stigmatisering och exkludering
- Ökad arbetslöshet och fattigdom
- Mer psykiska besvär

Intervjuer ideella organisationer med fokus på

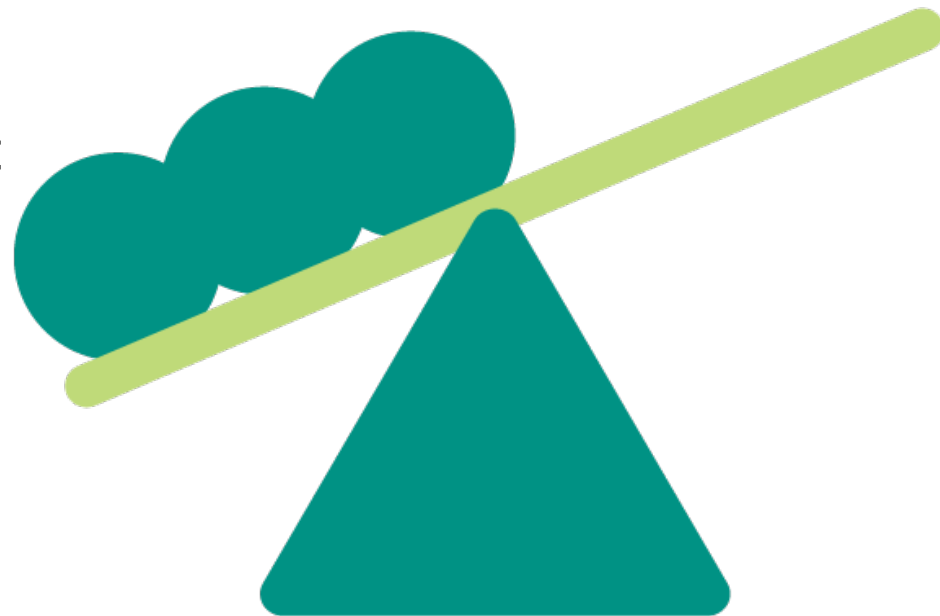
- Migrationserfarenhet
- Funktionsnedsättning
- Hemlöshet
- Beroendeproblematik
- Våldsamma relationer
- Barn i familjer med ohälsa/våld
- Hbtqi-personer

Alla har inte drabbats lika

- Vissa har påverkats mer än andra
- Grupper med förhöjd risk för ohälsa har drabbats mest
- Risk för ökade ojämlikheter i hälsa i pandemins spår

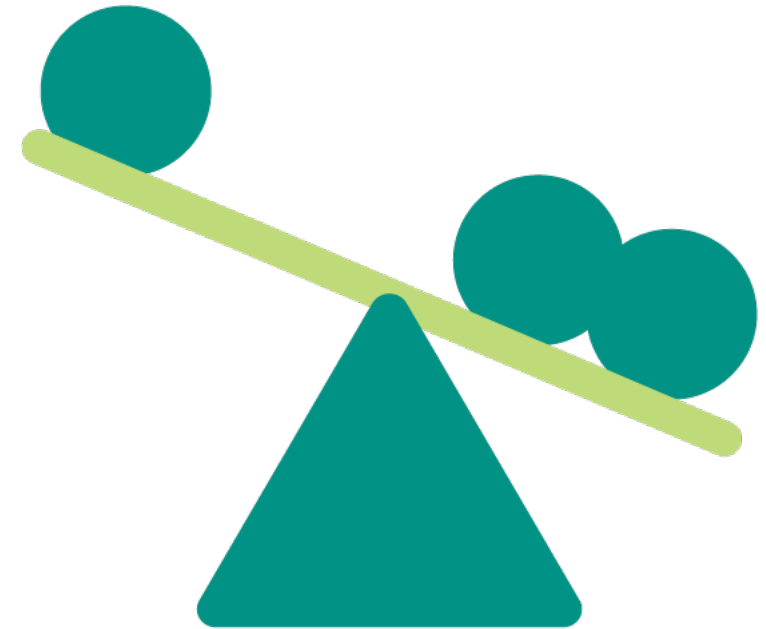

Folkhälsomyndigheten

Utmaningar före och under pandemin som påverkar
behovet av hälso-och sjukvård och folkhälsoinsatser

Exempel på utmaningar som fanns före pandemin

- Ojämligheter i hälsa
- Den demografiska utvecklingen
- Ökad efterfråga på psykiatrisk vård
- Ökning av övervikt och fetma

Pausat folkhälsoarbete i början av pandemin

- MVC:s föräldrastödsgrupper till nyblivna föräldrar
- Fältarbete och förebyggande insatser i skolan
- Mötesplatser och gemensamma aktiviteter för äldre

Även screeningprogram påverkades

- Screeningprogram har behövt anpassas och i vissa fall pausats
- Många har avstått från att komma till screeningen

Färre sökte vård trots upplevd behov

- Var femte person avstod under våren 2020 från att söka vård
- Äldre är den grupp som i störst utsträckning känt oro och undvikit att söka vård.

Omställning och nya lösningar

- Barnvaccinationsprogrammet har fungerat väl
- Flera pausade verksamheter återupptogs, t.ex. screening
- Nya lösningar, t.ex. digital omställning
- Mer samverkan

Folkhälsomyndigheten

Vad kan vi göra för att möta
utmaningarna och det förändrade landskapet?

Möjligheter att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet

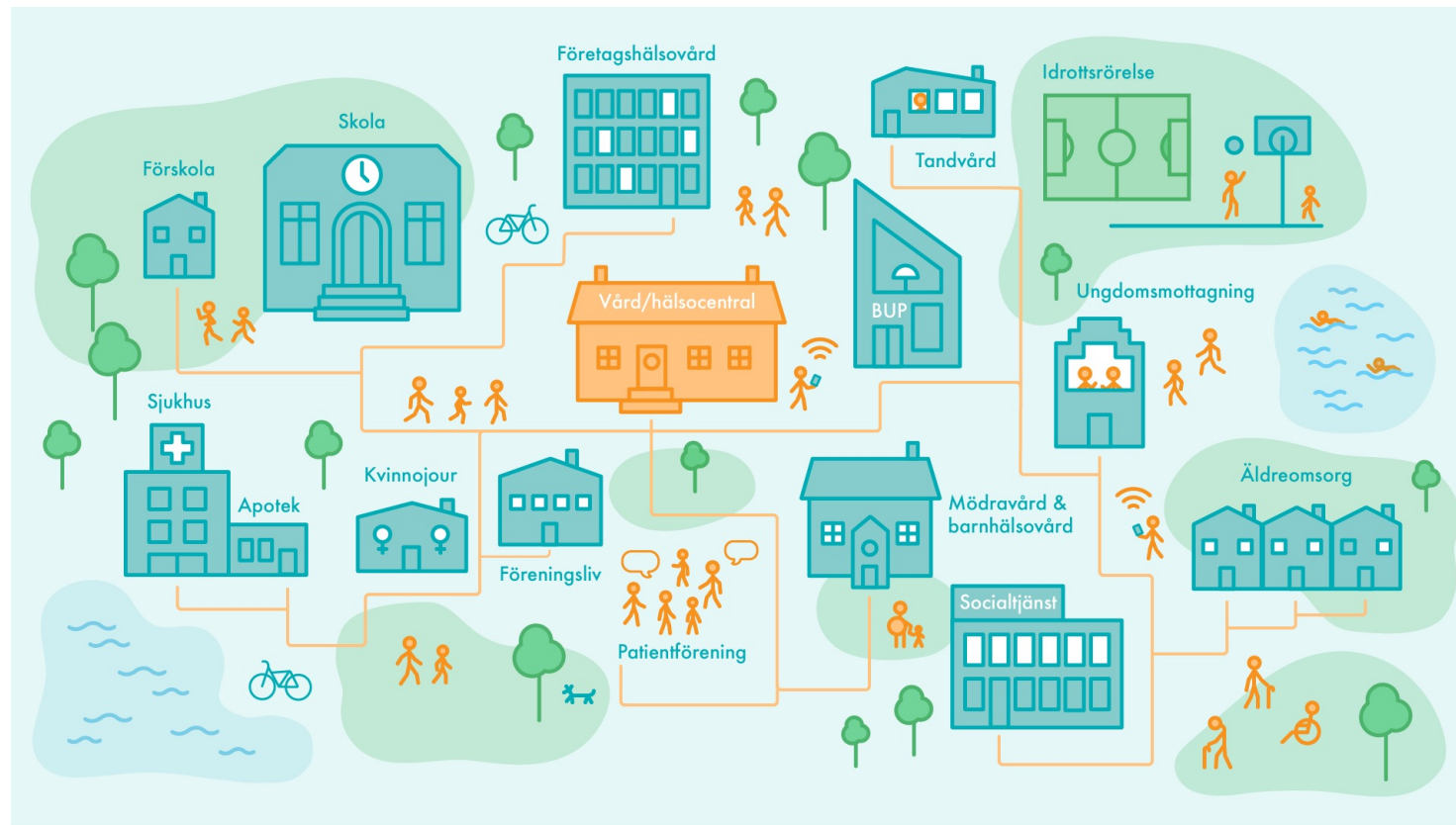

Illustration: SOU 2019:29 God och nära vård. Vård i samverkan

Utmaningen

- Att prioritera de långsiktiga, hälsofrämjande och förebyggande insatserna
- Styrsystemen behöver stödja och förstärka de målsättningar och inriktningar som finns

Kostnad för individen och för hela samhället

- 70 miljarder kostar fetman varje år
- 31,5 miljarder kostar rökningen, varav 9,9 miljarder i sjukvårdskostnader
- 103 miljarder kostar alkoholkonsumtionen, varav 7,4 miljarder i sjukvårdskostnader

Källa: IHE, Ramböll

Folkhälsomyndigheten

Det finns många vinster med att arbeta förebyggande

En minskning med 1 procent av antalet personer med fetma skulle innebära en besparing på 70 miljoner kronor årligen, varav omkring hälften inom hälso- och sjukvården.

Primärvårdens viktiga roll

- Ger förutsättningar för att kunna jobba med det hälsofrämjande och förebyggande.
- Har unika möjligheter att stödja människor att förändra sina levnadsvanor

Illustration: SOU 2019:29 God och nära vård. Vård i samverkan

Många är positiva till att diskutera sina levnadsvanor

84 procent av den vuxna befolkningen ser positivt på att sjukvårdspersonalen diskuterar levnadsvanor, som t.ex.

- kost
- motion
- tobak
- alkohol

Källa: Vården i siffror: Hälsa- och sjukvårdsbarometern (nationell enkätundersökning i vuxna befolkningen) resp. Enkät om sjukdomsförebyggande åtgärder, Socialstyrelsen. <https://vardenisiffror.se/jamfor/kallsystem>

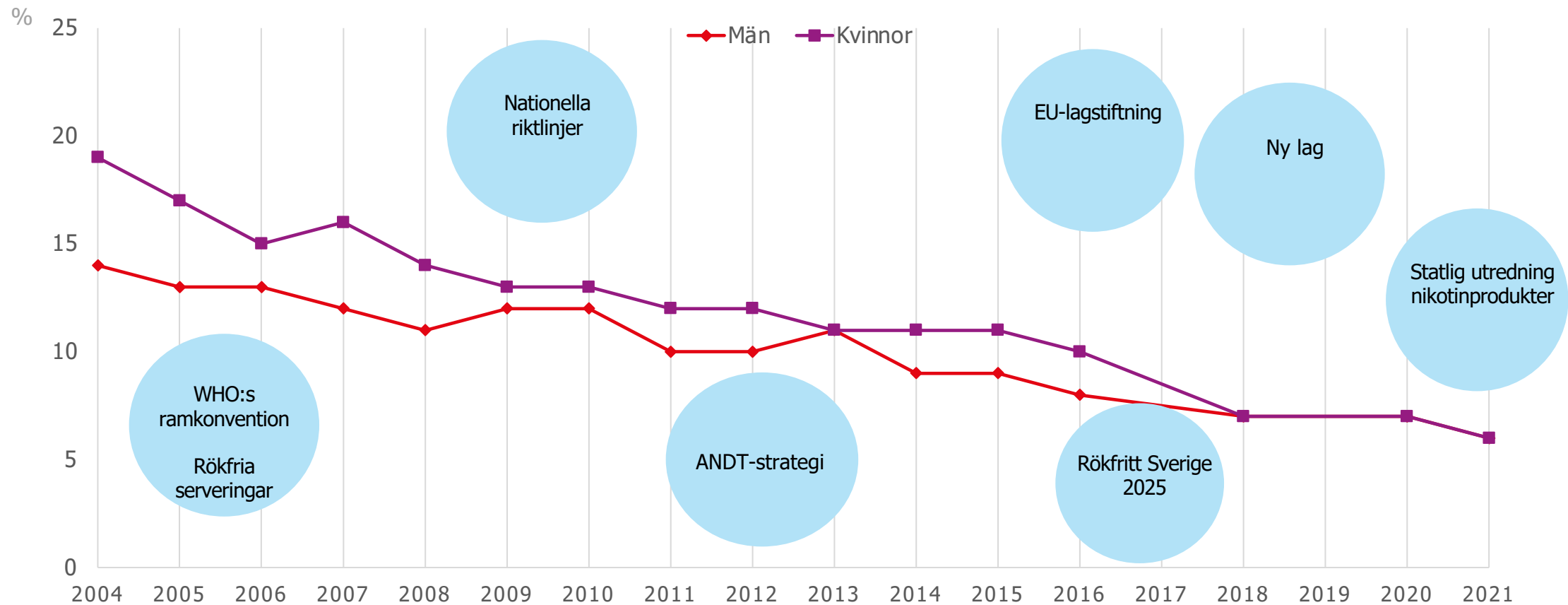
Vi behöver arbeta med strukturella faktorer

- Folkhälsopolitiken är tvärsektoriell
- Arbetet behöver riktas mot strukturella faktorer på alla samhällsnivåer och inom alla sektorer
- Hälsa-och sjukvården viktig aktör i detta

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Ett brett förebyggande arbete har minskat tobaksrökningen

Källa: HLV 2021, Folkhälsomyndigheten

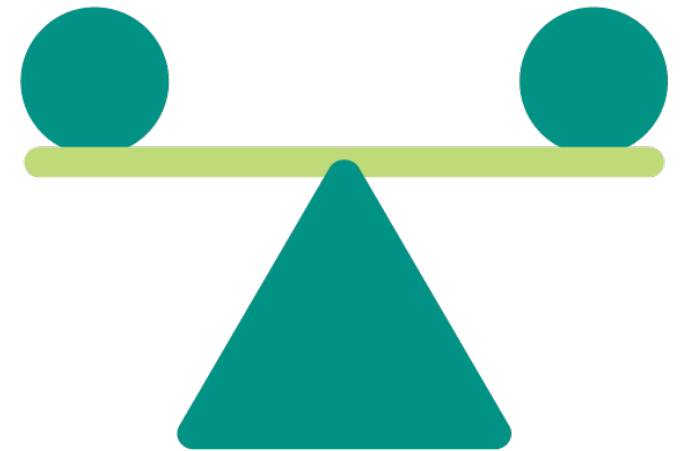

Insatser bör riktas till alla med särskild hänsyn till olika grupper

Fortsättningsvis

- Fortsätta följa pandemins påverkan med särskilt fokus på de som drabbats mest
- Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet behöver stärkas och prioriteras

Folkhälsomyndigheten

Tack!

Övervikt och fetma – förändring över 40 år

